

K vojenskému umění

Plukovník gšt. Ing. Richard J a n d e r k a , CSc.

Vojenská strategie v České republice

Termín „strategie“ je široce používaný v mnoha různých oblastech. Vždy je ale těsně svázán, spojován s činností lidí. Jednoznačný, přesně definovaný význam získává až ve spojení s příslušným přívlastkem, jako např. „ekonomická“, „politická“, „sportovní“ ... atd. strategie. Nejznámější i nejstarší významové spojení, které má svůj původ v historii, je vojenská strategie.

* * *

Obecně lze strategii vymezit jako vrcholnou, dlouhodobou, širokou koncepci rozhodování, plánování a řízení činnosti lidí. V článku bude pozornost zaměřena především na oblast **vojenské strategie**.

V současné době v podmínkách České republiky a podle obecně přijatého přístupu je vojenská strategie chápána ve dvou rovinách:

- a) jako nejvyšší součást vojenského umění,
- b) jako souhrn obecných zásad použití armády (ozbrojených sil) při eliminaci ohrožení v současném bezpečnostním prostředí České republiky (oficiální dokument nazvaný „Vojenská strategie České republiky“ přijatý vládou).

Toto dvojí chápání vojenské strategie se v myšlení odborníků i mnoha oficiálních představitelů státu a armády prolíná a má odraz i v určitých nejasnostech přijímaných koncepcí a tomu odpovídajících dokumentů. Je nutné a potřebné do této problematiky zavést určitý systém a řád tak, aby jednotlivé pojmy byly používány adekvátně a jednotně určit směry k vymezení, odlišení a definování jednotlivých pojetí a pojmů v oblasti vojenské strategie.

Je zřejmé a z různých materiálů, studií, článků i jiných teoretických prací vyplývá, že přesnou „dělicí čáru“ mezi oběma rovinami chápání vojenské strategie je jen velmi obtížné vést.

V podstatě lze konstatovat, že vojenská strategie, jako součást vojenského umění, tvoří jakousi obecnou teorii ve zjednodušeném chápání, platnou pro každý stát, kdežto Vojenská strategie státu (ČR, nebo jiného státu) je aplikací této teorie. Takovýto přístup je ovšem velmi zjednodušený a různými autory i odborníky je chápán různě. Podstatné je rovněž, jaký obsah je přiřazován k jednotlivým pojetím vojenské strategie.

Obsahem Vojenské strategie ČR (nebo státu obecně) je zejména:

- vymezení (rozbor) strategického, bezpečnostního prostředí státu s důrazem na rizika a ohrožení bezpečnosti státu,
- koncepce systému obrany státu a jeho hlavní úkoly, způsoby a metody obranného plánování a zdrojů pro obranu,

- poslání, úkoly a charakteristika ozbrojených sil, a to především Armády České republiky, včetně zásad jejího použití.

Toto pojetí vojenské strategie, jak z uvedeného nástinu obsahu vyplývá, vyjadřuje ve své podstatě strategickou koncepci obrany České republiky.

Obsah **vojenské strategie, jako součásti vojenského umění** tvoří především obecné principy výstavby, přípravy a použití armády (ozbrojených sil) vcelku. Jsou to zejména principy vojenského umění modifikované pro jeho nejvyšší stupeň - vojenskou strategii.

Tyto principy mají historický podklad, tak jak postupně vznikaly a vyvíjely se.

I. MÍSTO VOJENSKÉ STRATEGIE VE VOJENSKÉM UMĚNÍ

Podle klasického, tradičního chápání je **vojenské umění** nejdůležitější součástí **vojenské vědy**. Samotný pojem „vojenská věda“ je v současné době podrobován kritice, zejména k jeho postavení k „ostatním vědám“.

Je upozorňováno zejména na skutečnost, že neexistuje žádná „civilní věda“ jako protiklad k vědě vojenské. Mimo tohoto chápání je možno rovněž uvést, že řada vědních oborů vědy „civilní“ prolíná do vojenské vědy (fyzika, matematika, psychologie, pedagogika, atd.).

Původní pojem „vojenská věda“ byl užíván v minulosti zejména pod vlivem tzv. „sovětské vojenské vědy“. Po zániku tohoto vlivu, vyvstává otázka, zda tento pojem a v podstatě celé chápání uvedené problematiky nezměnit. Nabízí se, i v kontextu vstupu České republiky do NATO, možnost převzít terminologii užívanou ve většině členských států NATO, kde je adekvátním pojmem k vojenské vědě - např. „teorie vojenství“.

Samotný pojem „teorie vojenství“ je i u nás chápán různě. Někteří odborníci jej dávají na úroveň obsahu současného vojenského umění. Tedy teorie vojenství (nebo vojenská teorie) je svým obsahem adekvátní souboru obecných, teoretických principů přípravy a vedení ozbrojeného zápasu. Vojenské umění pak představuje vlastní „**umění**“ tyto principy používat. Dále v článku je však používán termín „vojenské umění“ v dosavadním chápání.

Pojetí vojenského umění je rovněž v AČR poplatné přístupům z minulých desetiletí, kdy bylo rozdělováno na tři součásti - taktiku, operační umění a vojenskou strategii. Vojenská strategie byla považována za nejvyšší, nejdůležitější součást vojenského umění, od níž jsou odvozovány principy dalších dvou součástí, operačního umění a taktiky.

Uvedené názory a místo vojenské strategie v celém systému vojenského umění lze akceptovat. Je však otázkou, jak je tento přístup srozumitelný a přijatelný ve státech NATO, které jsou spojenci ČR. V tomto kontextu je diskutabilní zejména pojem „operační umění“, který, i když je používán ve státech NATO, má poněkud jiný význam. Zejména není úzce spojováno pouze s operačním stupněm velení (tedy např. armádním sborem, armádou apod.).

Vymezení definic vojenské strategie

Vymezení nebo definice vojenské strategie, jako součásti vojenského umění, existuje celá řada. Jsou to např.:

□ **Vojenská strategie** jako soustava vědeckých poznatků a praktických opatření k přípravě a použití armády.

□ **Vojenská strategie** představuje celkový plán na využití kapacit pro ozbrojené donucení spolu s ekonomickým, diplomatickým a psychologickým nástrojem moci, s cílem co nejefektivněji podpořit zahraniční politiku „otevřenými i tichými“ prostředky.

□ **Vojenská strategie** využívá boje k účelu války, musí tedy celému válečnému aktu vytyčit nějaký cíl, který je v souladu s účelem tohoto aktu, tj. sestavuje válečný plán a s tímto cílem je spjata řada činností, které k němu mají vést, tedy sestavuje plány jednotlivých polních tažení a v nich stanoví jednotlivé boje (Clausewitz).

□ **Vojenská strategie** - vrcholná, dlouhodobá, široká koncepce rozhodování, plánování a řízení v oblasti výstavby, přípravy a použití ozbrojených sil (armády).

□ **Vojenská strategie** se zabývá přípravou, použitím a zabezpečením ozbrojených sil i teritoria států, případně koalice států, k dosažení stanovených politických cílů, odstrašováním či přímým použitím síly ve válce. Je to soustava vědeckých poznatků státu (koalice) o zákonech a zákonitostech ozbrojeného zápasu jako celku. Vychází se přitom z celkových možností států (ekonomických, technických, demografických, morálních), jeho historických zkušeností, možností bojové techniky vlastní i jiných vyspělých států. Současně je to oblast praktické činnosti nejvyššího vojensko-politického vedení, pokud jde o přípravu státu na válku a vedení ozbrojeného zápasu v konkrétních historických podmínkách.

Z uvedených příkladů vymezení vojenské strategie je zřejmé, že vlastní pojetí tohoto problému je poplatné názorům autora definice, který přistupuje k těmto otázkám z určitého, jím zvoleného zorného úhlu.

V posledních letech byla situace ve vymezení vojenské strategie zkomplikována i zavedením nového „rozměru“, tedy pojmem „Vojenská strategie ČR“. Svým obsahem a pojetím se blíží tzv. „vojenské doktríně“, která byla koncipována a uznávána v období asi před 10 lety. Ukazuje se však, že stejný název (označení) prakticky pro dvě odlišné oblasti není vhodné a přináší v praxi různé chápání a výklad těchto základních pojmů, které však spolu úzce souvisí a nedají se oddělit.

Vojenská strategie a politika

Při zkoumání problematiky celé vojenské strategie je oprávněně jednou z tradičních otázek její vztah k politice (s tímto vztahem souvisí i v určité míře vztah k ekonomice). Tento problém souvisí a prolíná se i se současným rozporným chápáním vojenské strategie ve dvou rovinách, jako součásti vojenského umění a jako politicko-vojenského dokumentu.

Společným rysem uvažování různých autorů a odborníků je to, že strategie přesahuje vojenské vedení války a zahrnuje i politickou činnost. Těsné propojení mezi vojenskou a politickou činností je zřejmé a je také podrobováno zkoumání zejména v tom, jak se toto propojení projevuje ve válce.

Klasická definice války jako pokračování politiky s použitím jiných prostředků, tedy vojenských, by měla být správněji formulována nikoli jako nahrazení politických prostředků vojenskou činností, nýbrž jakési kombinace obou.

Politika přece válkou nekončí, ale naopak, politická činnost ve válce jde obvykle až za rámec diplomacie a měla by být interpretována v nejširším slova smyslu jako politická stránka činnosti celé společnosti (státu): diplomatické, ekonomické, vědeckotechnické a ideologické, přímo spojené s bojem za politické cíle války. Propojení mezi vojenskou činností a činností politickou za války má specifické rysy a charakteristiky.

Jestliže vojenská činnost obvykle hrála hlavní úlohu při uplatnění strategie ve válce, pak politická činnost před válkou a v průběhu války hrála důležitou úlohu při určování formy vojenské strategie, tedy vojenskostrategické koncepce. Jelikož je válka vedena za účelem dosáhnout určité politické cíle, pak volba těchto cílů značně ovlivňuje hlavní plán strategické koncepce, který má být použitý, strategické cíle války, hlavní použité metody vedení války k dosažení těchto cílů, velikost ozbrojených sil a použité zbraně.

Rozhodnutí, zda vést všeobecnou nebo omezenou válku, dlouhou nebo krátkou, zda útočit nebo se bránit, zda použít jeden rozhodující úder (např. i jaderný) nebo po sobě následující údery, a rozhodne-li se tak, pak kde a jak - všechna tato rozhodnutí vychází z politických cílů. V historii bychom našli bezpočet příkladů. Je-li válka vedena aliancí, pak se zavádí dodatečné formy politického ovlivňování a rozhodování ohledně způsobu, jakým každý z členů aliance chce přispět a jak to může udělat.

Zásadně rozhodující vliv politiky na volbu (určené zaměření) vojensko-strategické koncepce se dále zvýraznil v období zavedení jaderných zbraní a raket. Boj mezi dvěma globálními bloky, tzv. Východem a Západem, byl v minulosti považován za ústřední, hlavní v mezinárodní politice. Za této konfrontace ze všeobecných politických cílů byly stanovovány i vojenské cíle jak v době míru, tak pochopitelně za války.

Vzhledem k tomu, že se válka v době jaderných a raketových zbraní stala velice riskantním nástrojem (byla by vůbec v těchto podmínkách pokračování politiky a vedla by ke splnění cílů?), stalo se i rozhodnutí o válce (o jejím vyhlášení) a určení jejích cílů velice důležitým a odpovědným krokem, který mohl mít nedozírné následky pro celé lidstvo. Takovéto rozhodnutí mělo být a muselo být uskutečněno na podkladě zvláště důkladného a pečlivého vyhodnocení globální politické situace. Pouze vojensko-strategický pohled byl příliš nebezpečně úzký a zavádějící.

V období raketo-jaderné války vyžadovala a vlastně stále vyžaduje, více než kdy předtím, maximální zájem a zangažovanost celé společnosti.

Volba vojenskostrategické koncepce, jak ke splnění obranných nebo útočných cílů, je mnohem více závislá na ekonomických a v poslední době také technologických zdrojích, které společnost může shromáždit.

Tyto zdroje jsou však právě velmi zranitelné a při použití jaderných zbraní mohou být v podstatě totálně zničené ve velice krátké době. Proto veškerá vojenská činnost, každé vojenské rozhodnutí musí být prováděno uvážlivě, za nejpečlivějšího politického řízení. Soudobý obrovský rozvoj masmédií zvýšil význam morálního a psychologického faktoru tím, že umožňuje mnohem dokonalejší postupy pro ospravedlňování svých vlastních válečných cílů.

Vztah vojenské strategie a politiky není v době míru v současné době v podmínkách České republiky objektem dostatečného a systematického výzkumu. Je to nedostatek, mezera ve výzkumu.

Jestliže je o vojenské strategii uvažováno tak, že představuje více než jen vedení války armádami, a že také přispívá v době míru k teorii a praxi **prosazení politických cílů** (viz

příklad USA i dalších států) i využitím ozbrojených sil, vzájemný vztah mezi politikou a vojenskou činností v době míru by měl být podroben serióznímu, organizovanému výzkumu.

Vojenská strategie totiž nezávisí pouze na samotné politice. Každá politická doktrína vychází z konkrétního světového názoru, určitého systému hodnot, který je tím určitým státem, společností považován za správný a stojí za to, aby byl udržován a bráněn všemi prostředky, tedy v případě nutnosti i s použitím ozbrojených sil. Tedy zprostředkovaně i vojenská strategie je také závislá na takovémto systému názorů, hodnot, životním stylu, ideologii, náboženství a systému životních hodnot (viz např. západní demokratické státy a státy islámské).

II. MOŽNÉ SMĚRY ZKOUMÁNÍ PROBLEMATIKY VOJENSKÉ STRATEGIE

Vojenská strategie nepochybně má a bude mít v budoucnosti velký význam v celém komplexu otázek, kterými se zabývá vojenská věda (nebo „teorie vojenství“). V podmínkách České republiky a jejího členství v NATO je však třeba celou tuto oblast systematicky teoreticky rozvíjet.

Nelze připustit obdobný stav jako v nedávné minulosti, že veškerá teorie vojenské strategie a nejen vojenské strategie, byla naprosto nekriticky a bez jakýchkoliv úprav a modifikací přebírána od některého jiného státu (dříve SSSR, nyní USA nebo NATO). Tento rozvoj je velmi potřebný i za situace plnoprávného členství v NATO, nebo právě i proto. Na příkladech Francie, Holandska, ale i jiných států koalice, lze ukázat, že všechny rozvíjí samostatně tuto problematiku, i když je zřejmé, že v kontextu (se zřetelem) na členství v koalici.

Jako jeden z prvních předpokladů zkoumání vojenské strategie je vytvoření příslušné instituce, která se bude tímto úkolem z převážné míry zabývat. Není možné očekávat, že ucelenou teorii vojenské strategie vytvoří jednotlivá pracoviště (pedagogické, řídicí - MO a GŠ apod.). Tato pracoviště se mohou na celkovém výzkumu podílet plněním dílčích úkolů nebo studií, ale výše uvedená instituce musí celý výzkum završovat a pokládat ho za hlavní úkol. Tento důležitý krok byl učiněn vytvořením Ústavu strategických studií v rámci Vojenské akademie v Brně.

Jaké směry pro zkoumání vojenské strategie je možné vytyčit?

Vymezení pojmu vojenská strategie

Tato otázka je zásadní v celé problematice. Pokud nebude jasné, co se má vlastně zkoumat, jaké jsou hranice oblasti vojenské strategie i v širším pojetí, nelze dospět k seriózním závěrům a vývodům. S tím souvisí i stanovení pojmového aparátu (jednotlivých kategorií) tak, aby se s jeho použitím a pomocí mohly vyjadřovat příslušné výsledky zkoumání.

V současné době se v různé literatuře a materiálech používá mnoho termínů, které svým obsahem patří do oblasti vojenství. Liší se od sebe názvem hlavního předmětu např. válka, válka a armáda, válka a mír, národní bezpečnost, vítězství, strategie atd., dále vědeckou charakteristikou (pojmem), jako např. teorie, věda, filozofie, doktrína, myšlení, učení, vědomosti, systém věd, systém znalostí, studium atd.

Tato skutečnost měla za následek vznik velkého souboru kombinovaných termínů jako jsou teorie války, věda o válce (věda o válce a míru), filozofie války, teorie vojenství, vojenská věda, vojenské znalosti, politicko-vojenské myšlení, strategické myšlení, vojenská doktrína, strategická studie a podobně.

Někdy je stejný termín použitý jednak na pokrytí celé oblasti vojenství, nebo jeho některé části, anebo obojího způsobu. Například jak „strategie“, tak i „vojenská doktrína“ byly často používány k označování jak celé oblasti vojenských otázek, nebo také v užším pojetí i teoretických základů státní politiky. Vzhledem k důležitosti stejného chápání jednotlivých termínů, zejména ke vzájemnému porozumění při různých jednáních, zpracování studií ap., je potřebné stanovit jejich jednoznačné definice, nebo alespoň jednoznačné vymezení obsahu.

Na základě historického vývoje i rozboru současného stavu vojenské strategie se ukazují v podstatě dvě základní oblasti výzkumu, a to:

- a) Vojenská strategie jako součást vojenského umění, tedy jakási „čistá vojenská strategie“, která by měla zkoumat a analyzovat univerzální, obecná pravidla a principy zasazení armády (ozbrojených sil) ve válce, jejichž dodržováním lze splnit cíle stanovené armádě ve válce (nejvyšší cíl může být válku vyhrát).
- b) Vojenská strategie jako vojensko-strategická koncepce, nebo také strategická koncepce určitého daného státu (koalice).

Současné zkoumání vojenské strategie, pokud je v ČR vůbec uskutečňováno (ale i v zahraničí), je více upřeno do minulosti. Je prováděn rozbor myšlenek a prací různých historických teoretiků - stratégů, počínaje od starověku, dlouho před začátkem našeho letopočtu, přes středověk až po minulé století.

Méně pozornosti a v ČR téměř vůbec, je věnováno analýze současného stavu teorie vojenské strategie a zejména prognózám a vizím dalšího jejího vývoje. Je to zapříčiněno jednak objektivními skutečnostmi a podmínkami - do roku 2000 neexistencí příslušného samostatného pracoviště.

Vliv na tento stav mají však i subjektivní názory a myšlení odpovědných pracovníků a funkcionářů v rezortu nejenom ministerstva obrany.

V posledních letech převládlo určité povědomí, že po přijetí České republiky do NATO již nebude mít podstatný význam pěstovat samostatně teorii vojenské strategie a že většinu příslušných zásad Česká republika převezme od států NATO, tedy od koaliční strategie. Takovéto myšlení však není adekvátní významu celé oblasti. Každý stát, i když je členem Aliance, musí samostatně teorii vojenského umění (a tedy i vojenské strategie) rozvíjet tak, jako musí mít např. samostatné vojenské školství, i v podstatě samostatnou celou armádu.

Nyní k jednotlivým oblastem výzkumu, které byly naznačeny výše. I když zmíněné oblasti lze vymezit, jak bylo ukázáno, je zřejmé, že se budou a musí vzájemně prolínat. Je obtížné vést mezi nimi nějaké „rozhraní“ a není to ani prakticky nutné a potřebné. Naopak by měl být brán zřetel na vzájemné souvislosti obou oblastí.

První oblast (vojenská strategie jako součást vojenského umění) musí vytvářet jakýsi **teoretický podklad, základ** pro oblast druhou (**vojenská strategie jako vojensko-strategická koncepce**). Je otázkou, zda by tedy nebylo vhodnější přejít v druhé oblasti jen na uvedený název „vojensko-strategická koncepce“. Ale i tuto otázku by měl příští výzkum řešit.

III. VOJENSKÁ STRATEGIE JAKO SOUČÁST VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Záměrně, i když to bývá zvykem, není zde uvedena příslušná definice. Právě k definici - tedy k příslušnému vymezení této oblasti - by měl dospět další výzkum. Pokud se vezme v počátku za základ uvažování již uvedená myšlenka, že taková vojenská strategie by měla zkoumat zejména principy použití armády jako celku k dosažení vítězství ve válce, je možné se zamýšlet rovněž nad samotným názvem „vojenská strategie“.

Jestliže jde o použití armády ve válce, nebyl by vhodnější název „válečná strategie“ (a obdobně i „válečné umění“)? Jako argument, že předcházející úvaha není jen hra se slovy, může sloužit to, že armáda a zejména v současné době, může být použita, a to velmi často při tzv. nevojenských, nebo také neválečných ohroženích a při nich „klasická“ vojenská strategie a její principy nemohou být využívány.

Uvedená úvaha však není to nejpodstatnější. Případná změna termínu by však pravděpodobně přinesla řadu problémů v chápání a myšlení jak v teorii, tak praxi, protože stávající název je vžitý a má hluboké historické kořeny.

Současný stav teorie vojenské strategie v České republice

Hodnocení současného stavu teorie vojenské strategie jako součásti vojenského umění může být stručné - vlastní teorie (tedy zpracovaná v podmínkách České republiky) v podstatě žádná není.

Existuje pouze určitý počet studií ve formě článků v odborném tisku (zpravidla Vojenské rozhledy), nebo několik vysokoškolských skript ve Vojenské akademii v Brně. Poslední ucelená studie autorů Sládečka a Štěpánka, uveřejněná v číslech Vojenských rozhledů 1-5/92, skripta Strategie obrany státu a vojenská strategie Ing. Milana Kubeše, CSc., skripta Strategie obrany státu od Ing. Antonína Výboha, CSc. z r. 1993 a Vojenská strategie z r. 1991 od téhož autora nejsou teoretickými pracemi ve vlastním slova smyslu.

Ke zpracovávání problematiky přistupují popisnou formou, kde hlavní úlohu hrají poznatky a znalosti z historie a převzaté zásady z vojenské strategie dříve Sovětského svazu a nyní z některých států NATO (především USA a Francie). Rovněž práce nazvaná „Vojenská strategie koaličního pojetí“ autora Vitanovského z r. 1968 má obdobný charakter.

Vzhledem k tomu, jak bylo výše uvedeno, většina nových materiálů z posledních let využívá názorů z „Východu“ a snaží se na tyto zásady aplikovat principy vojenské strategie ze „Západu“ (tedy z NATO). Je to vcelku logické, protože všichni autoři žili a pracovali v bývalém Československu, které bylo členem Varšavské smlouvy, a jejich myšlení musí být zákonitě ovlivněno, ať už studiem nebo vlastní vojenskou praxí, pojetím vojenské strategie v tehdejšímu smyslu. Výsledkem jejich práce je však zpravidla určitý „hybrid“, který má k řešení problémů teorie vojenské strategie v České republice dost daleko.

Východiska ze současného stavu

Po stránce organizační se jeví jako dobrý základní, počáteční krok zřízení samostatného pracoviště Ústavu strategických studií VA v Brně, které se bude

systematicky výzkumem teorie vojenské strategie v podmínkách Armády České republiky zabývat.

Jaké jsou však problémy teoretické, tedy jinými slovy, **jak obsahově zaměřit vlastní výzkum?**

1. V této oblasti je obvyklé a je to logické, vhodné a potřebné *vyjít z historických zkušeností*. Bylo by ale dobré historické zkušenosti nečerpat jen od „světových strategií“ minulosti, ale obrátit pozornost na tuto oblast, jak byla rozpracována v ČSR v období mezi světovými válkami. Zkušenosti lze čerpat i od současných partnerů z NATO. Ukazuje se, že nejdále v rozpracování teorie strategie jsou, podle příslušných teoretických prací, ve Francii, ale i v Holandsku.

2. Výzkum by měl být zaměřen zejména na *hledání a formulování obecných principů* použití ozbrojených sil České republiky (vhodnější je uvažovat pouze Armády ČR) v ozbrojeném konfliktu. Tedy hledání zásad, „jak vyhrát válku“ (v našich podmínkách ČR, jako člen NATO). Již zde při vymezení výzkumu lze posuzovat styčné, prolínající se problémy s vojenskou strategií jako vojensko-strategickou koncepcí. Zejména by měl být vymezen pojem „vyhrát válku“ - tedy **definice vítězství** ve válce (nebo jak zabránit válce).

V současném vojenském umění existuje řada uznávaných principů, které obecně platí pro všechny **tři součásti vojenského umění: vojenskou strategii, operační umění i taktiku**.

V různých materiálech a pracích od různých autorů je tento soubor formulován a uváděn různě. Množství těchto principů, a zejména jejich názvy a formulace, jsou uváděny každým autorem poněkud odlišně. Jejich obsah je však obdobný. Hlavní principy, jako jsou např.: „soustředění sil a prostředků v prostoru a čase“ nebo „překvapení“, se však objevují ve všech materiálech.

V podmínkách ČR jde tedy o problém, zda zkoumat a hledat speciální principy vojenské strategie pro použití Armády ČR, nebo aplikovat a upravovat obecné, známé principy. Pravděpodobně půjde o druhou cestu.

Vymezení principů

Teoretické vymezení principů vojenské strategie - použití AČR při vojenských ohroženích - by mělo tvořit „základní kámen“ při tvorbě celé teorie vojenské strategie, jako součásti vojenského umění.

- Při zvažování výzkumu principů vojenské strategie zákonitě v nedávné minulosti vyvstal problém použití AČR při vojenském ohrožení, tedy obranná operace AČR - **strategická obranná operace AČR**. V současných podmínkách členství ČR v NATO **tato varianta prakticky nepřípadá v úvahu**. Rozhodně však zůstává důležitá celá oblast **obran a ochrany teritoria** státu při vedení společných aliančních bojových operací mimo území ČR nebo území NATO.
- Jedním z nejdůležitějších problémů výzkumu vojenské strategie bude nesporně **vliv techniky** na její rozvoj. Již v současné době, a tím více v budoucnosti, pojem „technika“ bude spojován převážně s elektronikou, informatikou, kosmickou technikou apod., již méně s „klasickou“ vojenskou technikou, jako jsou tanky, děla apod., i když ani tento druh výzbroje a její rozvoj nemůže a nesmí být podceňován.

V každém případě je nutné vidět za výrazem technika a rozvoj techniky především vědu (zejména přírodní vědy) a její rozvoj. Tyto faktory nejvýznamněji ovlivní principy vojenské strategie.

Je otázkou, zda stávající, současné principy vojenské strategie zůstanou zachovány a s novými vynálezy a výsledky se budou modifikovat, anebo budou objeveny zcela nové principy, které zatím neměly obdobu v historii.

V dalším výzkumu je ale potřebné pečlivě zvážit, jakým způsobem rozvoj vědy a techniky ovlivní vojenskou strategii v podmínkách AČR. Nelze neuváženě přebírat poznatky z nejvyspělejších armád světa, kde budou nejnovější výsledky vědy uplatňovány, ve srovnání s konkrétní situací AČR, která nemusí být určitou technikou vůbec vyzbrojena, a ani se s ní nemusí ve své činnosti setkat.

Vojenská strategie jako součást vojenského umění je před počátkem systematického výzkumu. Jádrem a těžištěm další práce v tomto směru by mělo být vymezení a rozvoj principů vojenské strategie na základě předpokládaných vlivů vědy a techniky v příštích letech.

IV. VOJENSKÁ STRATEGIE JAKO VOJENSKO-STRATEGICKÁ KONCEPCE ČESKÉ REPUBLIKY

Rovněž v tomto případě je nutné a potřebné uvedené pojetí vymezit a definovat. Již při prvním zamyšlení nad tímto problémem je zřejmé, že spojení názvu s konkrétním státem (v tomto případě s ČR) je nezbytné. Každá vojensko-strategická koncepce se musí více nebo méně vztahovat k určitému státu nebo koalici, protože jinak nemá přesný smysl.

Současný stav v ČR

Proti vojenské strategii jako součásti vojenského umění je tato problematika v ČR více rozpracována, zejména v praktické oblasti. Po vzniku ČR byl zpracován dokument „Vojenská strategie České republiky“, který byl přijatý vládou na jaře roku 1994. Byl to první oficiální dokument, který deklaroval východiska a zájmy ČR v této oblasti. Měl tvořit jednu nejnižší část ze tří základních dokumentů (včetně Národní bezpečnostní strategie a Národní obranné strategie) zabývajících se bezpečností státu.

V současné době názorový vývoj dospěl do stadia, kdy jsou zpracovány dva základní dokumenty, a to: Bezpečnostní strategie ČR a Vojenská strategie ČR.

Je logické, že rozvojem zejména teoretické části uvedených problémů se musí zabývat stejná instituce, která bude řešit vojenskou strategii jako součást vojenského umění (tedy Ústav strategických studií).

Možné zaměření výzkumu v této oblasti je následující:

① Rovněž v této oblasti lze čerpat z **historických zkušeností**, zejména z předmnichovské ČSR, kdy tyto otázky byly velmi dobře rozpracovány. I když některé názory mohou být skeptické, lze určité závěry přijmout i z poválečných let, kdy zejména v 80. letech byla vymezována tzv. „vojenská doktrína“, přestože nikdy nebyla formulována a publikována ve formě dokumentu. Měla ale rovněž svou vojensko-politickou a vojensko-technickou stránku, jako současná Vojenská strategie ČR (krátce po roce

1990 byla zpracována „Vojenská doktrína ČSFR“). Je zřejmé, že další práci a výzkum v tomto směru silně ovlivnilo přijetí České republiky do NATO, a zejména **strategická koncepce NATO**, která by měla být hlavním východiskem dokumentu.

② Hlavní úkol výzkumu v oblasti vojenské strategie ČR by měl být v příštích letech zaměřen na vymezení a **prognózu možných vojenských ohrožení** a zásady obrany proti nim. Tento problém souvisí především se zkoumáním budoucího strategického, bezpečnostního prostředí.

③ Z uvedeného vyplývá, že oproti vojenské strategii jako součásti vojenského umění, kde rozhodující úlohu v jejím vývoji sehrává věda a technika, v oblasti Vojenské strategie ČR bude **rozhodující vliv politiky** a v souvislosti s tím i ekonomiky. Celá tato oblast je a bude mnohem širší než oblast vojenského umění a bude zahrnovat všechny sféry existence státu, které mají nějakým způsobem vliv a vztah k jeho obraně.

Vojenská strategie ČR (vojensko-strategické koncepce) je v současné době zpracována a bude se dále rozvíjet a upřesňovat v souvislosti s členstvím České republiky v NATO a celkovou vojensko-strategickou koncepcí NATO.

Závěr

Vojenskou strategii v podmínkách České republiky je potřebné dále zkoumat a rozvíjet především v nových v souvislostech po přijetí České republiky do NATO. Tato práce by měla být systematická a s dlouhodobou koncepcí. Vytvořením Ústavu strategických studií byl k tomu vytvořen organizační předpoklad.

Literatura:

- Sládeček, M. - Štěpánek, K.: Vojenská strategie. Impuls, Praha 1993.
- Reyssset, P. - Widemann, T.: Strategické myšlení. NATO (Dokumenty, informace, názory, komentáře) č. 8, 10, 12, AVIS 1998.
- Lider, J.: Teorie vojenství. Praha 1991.

Na počátku 21. století stojí před NATO i Evropskou unií bohatá a složitá agenda. Zatímco úkoly a priority se v případě každé z těchto institucí liší, obecný princip zůstává týž: rozšiřovat se za účelem prohlubování, prohlubovat se za účelem rozšiřování, a reformovat se, aby bylo možno činit obojí. Žádná z obou institucí však nemůže očekávat, že svou agendu bude řešit nezávisle na druhé. Každá z obou institucionálních agend je oddělitelná od té druhé, ale ani jedna z nich nemůže být oddělena od širší transatlantické agendy, k níž patří.

prof. Simon Serfaty
(ředitel evropských studií,
Středisko pro strategická a mezinárodní studia, Washington, DC)
„Trvalý svazek“, „NATO Review“, jaro 2001